

Кой сънува мечтите на Теди Москов?

Стефан (Теди) Москов е популярен български театрален, телевизионен и кинорежисьор. Роден е в София през 1960 г. а през 1985-а завършва ВИТИЗ, специалност куклена режисура. Няколко години по-късно специализира в „Академия Дарте Драматика“ в Рим. Основател и режисьор е на легендарния столичен театър „Ла Страда“. Между 1993 и 1996 г. снима 9 епизода от телевизионното шоу „Улицата“, отличено със „Златна роза на критиката“ в Монтрьо през 1996 година. През 1995 г. започва да поставя пиеси в немски театри, като някои от пиесите са: „Сирано дьо Бержерак“ в Хамбург, „Спящата красавица“ в Щутгарт, „Кралят-елен“ в Дармщат. През 2002 г. заснема игралния филм „Рапсодия в бяло“, а през 2006-а – документалния „Преводачката на черно-бели филми“. През 2009 г. поставя „Хубавото лошо време“ по „Буря“ на Шекспир в Драматичен театър Пловдив. Миналата година реализира премиерните спектакли на „Сирано дьо Бержерак“ в Народния театър „Иван Вазов“ и „Възгледите на един пън“ в „Сълза и смях“. В Деня на народните будители 2010 г. е отличен с националната награда „Златен век“. През март 2011 г. получава „Икар“ за най-добър режисьор на 2010 г. за постановките „Сирано дьо Бержерак“ и „Възгледите на един пън“. Съпруг е на актрисата Мая Новоселска, имат син Иван.

Теди Москов

Животът е многопосочен лабиринт, а зад ъгъла дебне я Минотавър, я данъчен, я някоя чалгаджийка, раззинала паст. Колко ли бихме се лутали, ако не бе изкуството – кълбото с прежда на Тезей. Дълго време в родния театър сякаш нямаше Ойлеров път. Миризмата на мухъл и многострадални традиции бяха довели нещата дотам, че Станиславски играеше ролята на Макаренко. Афишите предлагаха „Тази малка земя“ и „Рози за д-р Шомов“. По онова време в милицията не правеха разлика между битник и „Бийтълс“, но биеха еднакво и за двете. Един-

строфи на статуквото. Дали за да обърше паяжините в монотонния театрален живот на София или за да разсее скуката от академичното образование в Рим, Теди, както всички го знаят, съчини една своя си концепция за модерен театър. Аз я наричам „Комедия дел булеварте“. Неподражима и неоформена, тя се изправи срещу униформите в съвременния български театър. В залеза на отминалото хилядолетие, в зората на домораслата ни демокрация, когато желязната порта се пооткрехна и родните интелектуалци жадно вдишаха свободата, апетитът дойде

по-бързо отколкото някои очакваха. И дали от любопитство или пък от скука Западът от своя страна поиска да види нещо източно, нещо екзотично, нещо по-така. Ленивият вкус на отегчения европеец вероятно се е надявал да изплакне очи с кор де балета на Большой театър дибидюс, подобно на матрьошки, изскачащи една изпод друга.

Ако изключим Димитър Гочев, Станеф и останалите, които вече бяха оттатък, Теди Москов пръв се нае да прави конвертируем театрален продукт и много бързо успя да втрещи немските бюргери, немските овчарки и дори Мартин Апелт, главен художествен ръководител на държавния театър Дармщат. Той нарече Москов „Балканският Монти Пайтън“, макар че на мен лично повече ми харесва „Разказвач на приказки за пораснали деца“.

По-любопитен от Малкия принц, поетичен и замечатан, Теди винаги ще те изненада с необичаен и шантав каламбур. Той умее да забърка удивителен, тръпчив коктейл от сълзи и усмивки, да ушие финален монолог от рекламни спотове и древногръцка класика, да сглоби диалози от телефонен указател, да изигра-

„Красотата спи“

„Сирано дьо Бержерак“

Владимир Карамазов
в „Сирано дьо Бержерак“

фиса изящен палимпсест върху морския пясък, горчица буфонада срещу Нейно Величество простацината. Всички негови спектакли са епизоди от една и съща пиеса, ала всеки път Теди Москов преоткрива нови светове. Ако бе Колумб, вероятно би подминал Америка. Не заради непрестанните му забележки към екипажа, а защото спирката е смърт, а животът – сън.

Имаше една безобидна сцена в „Пушката ще гръмне...“ във Военния театър. Едно детско конче на колелца премина през сцената, а аз се сетих за поразителната прилика с онази история в цюрихско кафене, когато кинжалът промушва френско-немския речник тъкмо на думата „дада“ – детско дървено конче. Ако Бал и Кандински можеха да видят отнейде проектите на Теди, вероятно щяха да го възпеят

в „Синия ездач“. Естествено, никой не е застрахован от „Тъп хумор“, но дори и той в контекста на московите гротески носи странна целебна мощ. Подредени един до друг, театралните проекти на Москов приличат на парченца венецианско стъкло, от които ти сам трябва да подредиш портрет на Джокондата. Неговите фантазмагории са плод на волната импровизация, едно хрумване влече след себе си второ и трето, в полифония от дръзки идеи. За да избяга от конвенцията, режисьорът залага драматургичния текст срещу американски ипотечен кредит и никой не може да го упрекне, че се е изгаврил с автора. При Теди Москов просто няма автор. Тъкмо затова е неподражаем, непредвидим.

В „Пушката ще гръмне след антракта“ се оказва, че антракт изобщо няма, а героите на Чехов влизат от една пиеса в друга, въртят се върху грамофонната плоча на провинциалната меланхолия, където Любовта, Надеждата и Самотата са твоите три сестри. Усещаш мирис на вишнева градина, както казваше Брехт в „Купуването на месинг“.

В „Пътува Одисей“ Теди Москов е далеч по-пунктуален, много от зрителите разбират, че става дума тъкмо за Одисей и неговите приключения. Режисьорът дори поставя гипсова отливка на Омир, която аха да падне върху крехката полугола снага на Йоана Буковска. На предпремиерния спектакъл Теди, седнал в залата с микрофон в ръка, гълчеше актьорите и дори не си даваше сметка какъв неповторим шедьовър се случва. Някаква млада критичка, която твърди, че не ѝ е за първи път и това отегчително ѝ личи, отива да гледа „Красотата спи“ с нагласата да ѝ е смешно. А кой казва, че трябва да е смешно? Кой е онзи глупак, който смята, че Теди е инвентарният шут на негово постмодерно театрално височество?

Много театрална критика и шлака изтече от онази романтична епоха, когато се разказваха басни, за да минат подтекстовите послания. Когато „Улицата“ бе „Bullet for My Valentine“, шпага на нежната революция в родния театър. Днес нито „Улицата“, нито Теди са онова дете, което не иска да порасне. Той отиде за малко отвъд

и се върна помъдриял. Не знам какво му е говорил Господ, но той го върна тук, защото Теди ни е нужен. И въпреки, че нанизва една върху друга бутафориите на един и същи спектакъл, трябва да си слепец, за да не видиш, за да не усетиш скепсиса на самотния философ. Сънят на сценичния работник е поредното топче седеф върху кордата на твореца. Метафоричните послания на режисьора са тъжни послания. Кой сънува моя сън, къде ще ида след това, дали смъртта не е събуждане, а застоят – истинската смърт? Целият аксесоар от евтини каламбури, злободневни закачки, апострофи и концептуални уловки са терапевтична провокация към задрямалата ни сетивност. Този тип вегетативна естетика оправдава коктейла от вулгарни шльокавици, защото вечерята е поднесена с невероятна и тънка самоирония. Така както само Мрожек и Уди Алън умеят... Кой би могъл да го упрекне за пръдълъвците в „Красотата спи“, за сополите в „Животно на трона“ и изцепките на Ихтимана Джоунс, когато „Монти Пайтън“ запяха частушки върху разпятието, Уолингър докара в залата жив кон, а на последното биенале във Венеция Франсис Алис от Белгия изпрати вместо себе си... паун. Е, ако бе прочел „Закона за защита на цветните сънища“, Теди вероятно сам би махнал най-солените вулгаризми, но е твърде зает да брои овце зад канала...

Двама са най-обсъжданите, най-обругавани и най-въздигани до небесата режисьори в съвременния български театър – Сашо Морфов и Теди Москов. И кой знае защо тъкмо те могат да се похвалят с най-сериозно признание отвъд Калотина. Ала никой не е пророк в собствената си родина. Старата ни театрална критика не ги долюбва, може би защото единият бе сценичен работник, а другият – кукловод. Те й отвърщат със същите чувства и семейните им обноси изглеждат нормални. Но за да се застраховат, и двамата първом поставят зад граница, а след това и у нас. Леко оскърбен, четейки отзивите на театралната критика в Германия и Русия, аз лесно мога да предскажа репертоарния план на родните театри догодина. Стана дума за семейство и тук слу-

„Пътува Одисей“

„Сирано дьо Бержерак“

чайно откривам още едно сходство. И Морфов, и Москов имат по една домашна „муза“, с която не би могла да се сравни и най-красивата жена. Рени Врангова и Мая Новоселска са почти неизменна част от творческите приумици на своите талантливи съпрузи. И би било любопитно кой пръв ще покани двете актриси в една и съща пиеса?! В своя си прочит на „Сирано дьо Бержерак“ Теди Москов спретна сценичен дуел между Доброто и Злото, в който победи „красивият ум“, а последното приключение на режисьора – „Взгледите на един пън“, бе шеговито-философско представление за това кое превръща дървото в човек и човека в дърво... Подир „Пътува Одисей“ в подсъзнанието ми изплуваха удивителни сравнения. Между героите от „Улис“

и „Улицата“. Между ранния и по-късния Москов. Между бащата на модернизма в Европа и лошото дете на родния модернизъм... Мистър Блум е сякаш първи братовчед на московия Одисей. Разностиллов, разножанров, разнородов и разнолик. Както при Джойс, тъй и при Теди конвенцията е пропаст, правилата – бариера, препинателните знаци всъщност са препънатели. Затова е по-добре без тях. Не нарочно и самоцелно, а с една единствена цел. Да сбъдне творецът мечтата на светулката, да озари тъмния ъгъл на всяка душа... Много поезия има в спектаклите на Теди Москов, стига да имаш очи за поезия и достатъчно неувредени алвеоли, за да я вдишваш. Свободата на Теди, свободата!

Ивайло Диманов